

Een appèl op alle zintuigen

Vergeet de film, vergeet de opera.
In muziektheaterproductie *Dood in Venetië* combineren Ivo van Hove en Ramsey Nasr met het Internationaal Theater Amsterdam en het Koninklijk Concertgebouworkest theater en muziek.

Arno Gelder

Hij was 13 jaar oud toen hij *Dood in Venetië* zag, de speelfilm van Luchino Visconti uit 1971. Een puber uit het Vlaamse dorpie Kwaadmechelen, een hechte gemeenschap van keuterboeren en mijnwerkers. Ivo van Hove: „Ik ging er speciaal voor naar de grote stad Antwerpen. De film maakte diepe indruk op me.” Nu, bijna een halve eeuw later, tekent de (inter)nationale gelauwerde directeur/regisseur van het Internationaal Theater Amsterdam (ITA) voor de regie van *Dood in Venetië* in de bewerking van Ramsey Nasr. De acteur vertolkt tevens de rol van Gustav von Aschenbach, de hoofdpersoon uit de novelle van de Duitse schrijver Thomas Mann.

Niet de film en de opera uit 1973 van de Engelse componist Benjamin Britten, maar louter het boek van Mann (1875-1955) vormt de basis van de productie, die door Van Hove wordt gekarakteriseerd als 'muziektheater'.

Schoonheid Zelfs de muziek van Gustav Mahler, die de film zo'n droevig schoonheid verleent, klinkt straks niet in Koninklijk Theater Carré, waar *Dood in Venetië* donderdag in première gaat. „De film en opera, het zijn beide meesterwerken”, zegt Van Hove. „Maar wij kiezen echt voor een andere versie, die teruggaat naar de oorspronkelijke novelle. Wij creëren met *Dood in Venetië* onze eigen theatrale wereld.” Laat dat maar gerust over aan de Vlaming die van International Theater Amsterdam (ITA) in-

derdaad een grensoverschrijdend goed gezelschap heeft gemaakt en zelf behoort tot de mondiale top van (toneel)regisseurs.

Kunstenaar Deze zomer regisseert hij Mozarts opera *Don Giovanni* voor de Opera Garnier in Parijs – vervolgens staat Kurt Weill's opera *Rise and Fall of the City of Mahagonny* op het prestigieuze Festival d'Aix-en-Provence op het programma. In New York neemt hij de klassieker *West Side Story* op Broadway onder handen. En in september beginnen de repetities van de Nederlandse versie van *Lazarus*, de musical van David Bowie, die in het najaar is te zien. „Maar ITA is al vijftien jaar lang mijn familie. En wat betreft mijn werk één groot laboratorium. Dat koester ik zeer.” En inderdaad – ook met *Dood in Venetië* schuwt Van Hove experiment en vernieuwing bepaald niet. „Ik streef in deze voorstelling naar een perfecte symbiose van theater en muziek.”

Van het Koninklijk Concertgebouworkest, dat met ruim veertig musici is vertegenwoordigd, klinken werken van Anton Webern en Arnold Schönberg, vernieuwers die destijds braken met de heersende mores in de klassieke muziek. Maar er is ook muziek te horen van Richard Strauss en Claudio Monteverdi, die danig contrasteren met het verontstaste, dikwijls atonale werk van eerder genoemde componisten. En met bewerkningen van de Amerikaanse Nico Muhly introduceert het ITA een van de talentrijkste jonge componisten van het moment. Van Hove: „Ik doe in mijn werk een beroep op alle zintuigen van de toeschouwer.”

«De Vlaamse toneel- en operaregisseur Ivo van Hove. FOTO: JAN VERSWEYVELD

Ik zweette peentjes, want toen kwam de onvermijdelijke vraag: wat vind je ervan?

Wij kiezen echt voor een andere versie, die teruggaat naar de oorspronkelijke novelle

Thomas Mann vertelt in zijn boek *Dood in Venetië* het verhaal van Gustav von Aschenbach, een schrijver met een *writer's block*. Van Hove: „Hij is ontevreden met zijn leven en zijn kunstenaarschap. Hij mist de hartstocht, het engagement, de passie van weleer. Hij gaat eropuit, de wereld in, om uiteindelijk te belanden in Venetië. Het is een autobiografisch verhaal. We weten uit de memoires van zijn echtgenote Katja dat hij daar in 1911 was.” In de Italiaanse badplaats raakt de schrijver gefascineerd door de schoonheid van de 14-jarige Poolse jongen Tadzio, een betovering die tot een

allesverterende obsessie verwordt. Zozeer dat Von Aschenbach de choleraepidemie in Venetië negeert. Die kost hem uiteindelijk het leven. In werkelijkheid moet de jongen tien zijn geweest en zorgde Manns erotisch voyeurisme voor een crisis in zijn huwelijk. Ivo van Hove, „Voor onze toneelversie heeft Ramsey Nasr een parallelverhaal bedacht. Bij ons staat ook Thomas Mann op het toneel. Hij creëert Von Aschenbach, die beleeft wat hij nooit zou durven beleven. „Ik wil de toeschouwer verleiden een wereld te be-

treden, waarvan hij vermoedde er nooit mee in aanraking te zullen komen. Je voelt, als Von Aschenbach de jongen bespiedt en opgaat in die extatische roes: dit is niet goed, dit mag niet. En het dubbelzinnige van Mann is dat hij dat verpakt in ongelooflijk mooie taal en er kunst van maakt.”

Zwanenzang De tweede, belangrijke nationale muziekproductie die hij dit seizoen aanpakt, is de musical *Lazarus*, David Bowie's zwanenzang. De regisseur werd in 2014 gebeld. Of hij met de kameleonachtige Britse rockster, die in januari 2016 overleed, van gedachten wilde wisselen over Bowie's laatste project, een musical. Doodsbang was ik. Je ontmoet de man die een belangrijk deel van je leven heeft bepaald. Bowie was een jeugdheld. Maar ik moest niet de idolote fan uithangen. Hij zocht iemand om mee samen te werken – geen *groupie*. Ik respecteerde Bowie, hij mij. Die houding bepaalde onze samenwerking.” Bowie, die geen musical wilde maken in de traditie van Broadway, viel voor de reputatie van Ivo van Hove als verrassende en innovatieve vakman. „Fysiek een klein manneke, maar met een groot charisma. En een absolute gentleman. Ik was nog niet thuis na het eerste gesprek of ik kreeg een mailtje: 'You're in...'. Hij hield zijn mededelingen altijd kort. Drie weken later kwamen we weer bijeen. Ik lag al op tafel stapeltes papier liggen: de musical.

„Bowie las de tekst zelf voor. Hij, die zo bekend stond als enorm vooruitstrevend, had een dedekje meegenomen dat echt niet meer van deze tijd was. Zelfs niet van mijn tijd. Vertederend. Hij zette de muziek aan en las de gehele eerste akte voor. „Ik zweette peentjes, want toen kwam de onvermijdelijke vraag: wat vind je ervan? Ik ben altijd eerlijk en aan mijn gezicht is altijd te zien wat ik ervan vind. Ik realiseerde me: je bent wie je bent, hij heeft je niet uit idolatie benaderd. „Ik heb toen – veel tijd om na te denken had ik niet – instinctief gereageerd. Gezegd dat ik vond dat de hoofdpersoon, Newton, te laat werd geïntroduceerd. „Ik mis een openingsong waarin we hem neerzetten...” „Dat werd *Lazarus*, een wereldhit. Ik wist meteen ik de ruwe, demoversie hoorde: een klassieker. Ook omdat het natuurlijk om hem ging. Ik ben fier dat ik hem heb gestimuleerd nieuw werk te schrijven voor de musical.” Ivo van Hove denkt dat David Bowie nog niet ziek was toen zij elkaar, juni 2014, voor de eerste keer troffen. „Toen hij in oktober van dat jaar *Lazarus* componeerde, vermoedde ik dat hij het wist. „Look up here, I'm in heaven... Dat gaat over terugkijken op het leven. „Ik trof hem nog vaak. Hij kwam, als hij zich goed voelde, stevast naar repetities. Hij sprak nooit over zijn ziekte – ik nam me voor er nooit naar te vragen. Bowie beschermde zijn intimiteit, je gaat op zo'n moment niet pulken. Daar was David een veel te lieve man voor.”

■ Speellijst *Dood in Venetië*: [carre.nl](#).

▲ Boven: scène uit de nieuwe voorstelling *Death in Venice*, onder regie van Ivo van Hove. Onder: Michael C. Hall en Sophia Anne Caruso in de Britse versie van de musical *Lazarus*, naar een script van David Bowie. FOTOS: JAN VERSWEYVELD EN EPA

€75,- vanaf

€47,50*

Met cadeaudecode: **ADRLK**

Bestel nu tickets voor €47,50* met cadeaudecode ADRLK en ontvang GRATIS de podcast *Beleef de Matthäus Passion* bij uw bestelling.

Matthäus Passion - J.S. Bach

Het meesterwerk van J.S. Bach is krachtig, vol emotie en symboliek. The Bach Orchestra of the Netherlands bespeelt authentieke instrumenten uit Bachs tijd en de zangers worden geremd om hun dynamische en expressieve klank. De eeuwenoude muziek heeft niets van haar authenticiteit verloren en past perfect in de huidige tijd. Pieter Jan Leusink heeft de reputatie van een onuitputtelijke bron in zijn uitvoeringen welke de compositie helemaal tot zijn recht laat komen voor u als luisteraar.

Concertdata	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
zo 31 maart	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
vr 4 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
vr 5 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
za 6 april	Rotterdam	Laurenskerk	14.30 <i>laatste kaarten</i>
za 6 april	Rotterdam	Laurenskerk	18.00 <i>laatste kaarten</i>
zo 7 april	Amsterdam	Concertgebouw**	14.15 <i>afwezig</i>
wo 10 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
do 11 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
vr 12 april	Utrecht	Janskerk	18.00
zo 14 april	Nijmegen	Stevenskerk	14.30 <i>laatste kaarten</i>
zo 14 april	Nijmegen	Stevenskerk	18.00
wo 17 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
vr 19 april	Den Haag	Grote Kerk	14.30
vr 19 april	Den Haag	Grote Kerk	18.00
zo 20 april	Amsterdam	Janskerk	14.00 <i>laatste kaarten</i>
za 20 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30
zo 21 april	Amsterdam	Concertgebouw**	14.15
zo 21 april	Amsterdam	Concertgebouw**	18.30

AD

Laatste kans!

Ga naar [ad.nl/passion](#)

*Prijs bij exclusief € 4,- aan de voorstelling per persoon. De prijs van de tickets is afhankelijk van de locatie en de datum. Het bedrag wordt in de prijs, het bedrag wordt in de prijs, het bedrag wordt in de prijs.